

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

28STE JAARGANG NR 4

OKTOBER-NOVEMBER-DECEMBER 2007

Verantw. Uitg.: B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Zedelgem

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Vandenbussche Paul	David Maertens, een Aartrijkenaar om trots op te zijn	124
Meulebrouck Ludo	De Koninklijke School voor Onderofficieren nr 2 te Zedelgem (deel 2)	143
Deceuninck Victor	Boudewijn Hapken	152
Denys Bertrand	Onze wegen leidden op 2 september 2007 naar... Torhout	158

DECEMBER 2007 – 28ste Jaargang Nr 4

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
André Ramon

Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelem
Mariastraat 7, Brugge
Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aartrijke

Lidmaatschap: € 7,50

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Secretariaat:

A. Ramon, Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aartrijke
Tel.: 050 / 20 94 95 – Fax: 050 / 20.94.95

Abonnementen:

P. Arnou, B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschijnen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

Aan de lezers van dit blad...

Aan alles komt een einde, ook aan 2007. Voor sommigen met spijt, anderen zijn er dan weer wat minder rouwig om. 2006 typeerden wij een jaar geleden als een jaar van meteorologische extremen, 2007 was het niet minder! Een schitterende maand april deed ons al dromen van een lange, hete zomer. Helaas, onze dromen vielen letterlijk in het water.

Maand na maand hadden wij het nieuwe gemeentehuis van Zedelgem zien evolueren naar z'n voltooiing en plechtige opening. Helaas, de weergoden strooiden roet in het eten. Terwijl de ene helft van Zedelgem op z'n kop stond bij de voorbereiding van het spelprogramma Fata Morgana, wroette de andere helft zich uit de naad om uit de ondergelopen kelders van het nieuwe gemeentehuis nog te redden wat er te redden viel. De vijf sterren van Fata Morgana konden het leed van de talrijke slachtoffers van de watersnood slechts tijdelijk verzachten. Zij verdienden eveneens vijf sterren.

Maar geen nood, pastoor Joris Weyts en zijn beiaardcomité zorgden voor vrolijke carrillonklanken over de Zedelgemse dorpskom.

Opnieuw voelen wij mee met onze leden die in het afgelopen jaar een geliefde verloren. Ook voor de vreugde om nieuw leven die anderen dan weer mochten smaken, zijn wij niet ongevoelig.

Wij wensen u in elk geval een ZALIG KERSTFEEST en een GEZOND en GELUKKIG 2008 en mochten wij u allen als lid blijven houden. Een overschrijving van amper 7,5 euro op rekening 001-0771018-41 of 738-1172056-27 volstaat.

B.D.

DAVID MAERTENS EEN AARTRIJKENAAR OM TROTS OP TE ZIJN

Paul Vandenbussche

Afkomst van David Maertens

David Maertens⁽¹⁾ werd te Aartrijke geboren op 27 juli 1791 als zoon van Pieter, molenaar op de Platsemolen⁽²⁾ en Rosa Duhin. Hij kwam als vijfde kind ter wereld in het gezin dat uiteindelijk acht kinderen zal tellen (vijf zonen en drie dochters).

Over zijn jeugdijaren weten we niets. Op 9 februari 1810 ontving hij een vrijgeleide van de Aartrijkse burgemeester Henri Van Houtte om zich van Aartrijke naar Parijs te begeven. Het document geeft aan dat hij onderwijzer is en bevat een nauwkeurige persoonsbeschrijving: David meet 1,64 meter, heeft kastanjebruin haar, een breed voorhoofd, grijskleurige ogen, een grote neus, een middelgrote mond, een kleine baard, een lange kin, een ovaal gezicht met bleke gelaatskleur.

Waar of bij wie hij zijn opleiding tot onderwijzer heeft gevolgd hebben we niet weten te achterhalen en ook het doel van zijn reis blijft ons onbekend.

Op 22 april 1811 leverde de Torhoutse burgervader G. Fraeys hem een document af waaruit bleek dat David vrijgesteld was van legerdienst ('conscrit non appelé') omdat zijn broer ontslagen was uit het leger wegens opgelopen verwondingen. Dergelijk document kwam in die tijd jongelieden die reisden goed van pas want velen trachtten aan hun legerdienst te ontsnappen door hun dienst niet op te nemen of, eens in het leger ingelijfd, te deserteren. Om hiertegen te ageren werden regelmatig klopjachten georganiseerd met het doel dienstweigeraars en deserteurs op te sporen en aan te houden⁽³⁾.

DÉPARTEMENT
de la Epe

SOUS-PRÉFECTURE
de Sings

COMMUNE
de Oostvogel

---

101 DU 28 SEPTEMBRE
AN VI.

Valable pour un an.

PASSE-PORT.

signé en 1810

N. A.

SIGNALEMENT.

Age de 35 ans

taille d'un mètre

cheveux châtains

yeux gris

nez grand

lèvres moyennes

légère petite

menton long

voix basse

traits pâles

SIGNES PARTICULIERS.

Signature du Porteur.
P. Maertens

AVERTISSEMENT.

Police Générale de L'EMPIRE

Au Nom de Napoléon
Empereur des Français.

Nous Henri van Boulttemaie
de la commune d' Oostvogel, Arrondissement de Sings, Département de la Epe.

Justifie les Autorités Civiles et Militaires de l'Empire par ce librement exécuté de la commune d' Oostvogel Département de la Epe de l'Arrondissement de Sings Département de la Epe.

Le sieur David Maertens né le 20 septembre 1774 à Oostvogel, arrondissement de Sings, département de la Epe, natif des Oostvogel, département de la Epe, demeurant à Oostvogel, 2me Section de l'Arrondissement de Sings.

et à lui donner aide et protection en cas de besoin.

Délivré sur l'attestation du sieur Joseph van Halbeke, bourgmestre et d' Eugène van der Meulen, maire de l'Arrondissement de Sings, le 20 septembre 1810, la présence de la commune de Sings, département de la Epe, à l'effet de ce Département et de l'Empire.

Fait à Oostvogel le 20 septembre 1810

Les Maires
J. van Halbeke
Eugène van der Meulen

N. van Boulttemaie

Vrijgeleide van David Maertens om zich naar Parijs te begeven (1810) ⁽³⁹⁾.
(Privé verzameling).

De vrijgeleide leert ons ook dat David op dat ogenblik woonachtig was in de gemeente Torhout.

Nous soussigné Maire de la commune de Torhout
arrondissement de Bruges, Département de la Belgique
certifie, que le sieur David Maertens domicilié
en cette commune, taille d'un mètre 68 centimètres
cheveux châtains, front large, sourcil châtains, yeux
gris, nez grand, bouche moyenne, bande labiales
menton long, visage oval, étant âgé de
deux neuf ans a comparu pour la conscription mil-
=taire de l'an 1811 pour la Commune d'Estreghem
2e Canton de Torhout qu'il a été désigné sur les
1500 désignés tirés et a été placé à la fin de rang
de la liste par décision du conseil de recrutement pour
arriver son frère reformé au service militaire par de
médailles contractées au dit service, que par conséquent
il est considéré non appelé jusqu'à ce jour, en conséquence
qu'il se lui a été libéré le présent service &
c'est le que de raison, Vu l'Article 1er de la loi du
22 avril 1810 sur le

Le Maire

J. Tenoy

Bewijs van inschrijving van David Maertens op de militielijsten van Torhout
afgeleverd door de burgemeester (1811) ⁽⁴⁰⁾
(Privé verzameling).

David Maertens in het onderwijs te Harelbeke

Hij begon zijn onderwijzersloopbaan te Harelbeke en huwde er op
17 november 1813 met Isabelle Vandeputte afkomstig uit

Rumbeke. Een folder uit die tijd vermeldt hem als directeur van het pensioonaat aldaar. Isabelle was naar het schijnt onderwijzeres in de schoolinrichting die gerund werd door twee van haar ooms, nl. Jacob Augustinus Desmet, eertijds karthuizer monnik te Brugge en Antonius Procopius Jozef Desmet eertijds verbonden aan het kapittel te Harelbeke. Beiden weigerden de eed van trouw aan de republiek af te leggen en werden op 19 november 1797 van hun bed gehaald en weggevoerd naar het eiland Ré. Na hun terugkeer vestigden beiden zich in Harelbeke en begonnen met een school⁽⁴⁾.

Naar het Brugse atheneum

In 1818 werd hij aangesteld tot 'régent de la classe élémentaire' en 'régent provisoire de la langue hollandaise' aan het atheneum te Brugge⁽⁵⁾. Nadien werd hij bevorderd (zeker reeds in 1821) tot regent van de zesde klas (figura minor of kleine figuur)⁽⁶⁾ en in het schooljaar 1824-1825 tot titularis van de vijfde klas of grote figuur⁽⁷⁾. Het is zeker dat David geen studies heeft gedaan die hem rechtstreeks toegang verleenden tot het ambt van regent maar blijkbaar oordeelde de verantwoordelijke overheid dat hij daartoe de nodige bekwaamheden bezat. Immers, in het begin van de Hollandse periode werden op de bekwaamheidsvereisten uitzonderingen toegestaan en werd er rekening gehouden met de graden die werden toegekend door de keizerlijke universiteit en de colleges van het napoleontische keizerrijk⁽⁸⁾.

Een belangrijke benoeming aan het gemeentelijk college te Ieper

In 1826 werd hij aangesteld als principaal van het gemeentelijk college en directeur van het schoolinternaat te Ieper. De vorige principaal Louis-François Morel had ontslag genomen uit protest tegen de toepassing van de wet van 14 juni 1825 die o.m. bepaalde dat elke leraar Grieks of Latijn minstens houder moest zijn van een kandidaatsdiploma uitgereikt door een hogeschool van het

Rijk. Deze bepaling trof bijzonder hard de talloze priesters, die enkel met een priesteropleiding, leraar waren aan een atheneum of college: ze werden van hun leeropdracht ontslagen.

Door zijn huwelijk was David verwant met de familie Morel. Davids schoonbroer, Jean-Jacques Vandeputte, latere burgemeester van Rumbeke, was gehuwd met Marie Anne Elisabeth Delebecque. Haar zuster Marie Cathérine Elisabeth Delebecque was de echtgenote van Louis-François Morel. In 'Stamboom van de familie Maertens' (pag. V) wordt gesuggereerd dat David zijn ambt van principaal te Ieper opnam op vraag van L.-F. Morel. Maar vergeten we daarbij niet dat het aanvaarden van het ambt van principaal voor David sociaal, financieel en professioneel een gevoelige promotie betekende en deze reden zal o.i. wel van meer doorslaggevende aard zijn geweest. Wat er ook van zij, het vertrek naar Ieper moet vrij onverwacht gekomen zijn want nog in 1825 had Davids echtgenote een zaak in mercerieën geopend in de Vlamingstraat, de Brugse winkelstraat bij uitstek in die periode. Duidt dit er soms niet op dat supplementaire inkomsten welgekomen waren? Op dat ogenblik telde het gezin reeds zes kinderen! In Ieper namen ze hun intrek in het gebouw waar het gemeentelijk college gevestigd was, nl het vroegere seminarie gebouw in de Demontstraat nr 4. Zijn schoonmoeder woonde bij hen in en overleed er in 1828.

Naast een nieuwe principaal werd o.m. ook een nieuwe leraar retorica aangetrokken nl Jean-Jacques Altmeyer, die in 1835 het gemeentelijk college verliet om professor te worden en uit te groeien tot één van de grote figuren van de Université Libre de Belgique (vanaf 1842 Université Libre de Bruxelles).

David was verantwoordelijk voor het beheer van het internaat, de discipline en het schoolmanagement terwijl de retoricaleeraar bevoegdheid bezat inzake studies, leerstof en pedagogische begeleiding⁽⁹⁾.

Eind 1826 liet de inspecteur zich lovend uit over de gevoelige verbeteringen die het onderwijs aan het college had ondergaan evenals over de verhoging van het aantal leerlingen⁽¹⁰⁾. Dit zegt o.i. veel over de kwaliteit van de nieuw aangeworven personeelsleden i.c. David Maertens en zijn collega's.

Op 30 november 1827 besloot het stedelijk bestuur⁽¹¹⁾ aan de leraars van de Latijnse afdeling een loonsverhoging toe te kennen zodat het personeel op gelijke voet behandeld werd met de leraars van de steden van dezelfde rang. Dit wijst eens te meer op de kwaliteitsvolle manier waarop aan het Ieperse gemeentelijk college onderwijs werd verstrekt. En blijkbaar ging het de school voor de wind want het stedelijk bestuur besloot 2% van haar inkomsten voor 1828 te besteden aan het bouwen van nieuwe klaslokalen⁽¹²⁾. Ter gelegenheid van Davids naamdag op 30 december 1828 bood Henri Carton, zoon van de burgemeester en leerling van de school, hem een bloemtuil aan en droeg een gelegenheidsgedicht voor⁽¹³⁾.

Orangist in Ieper

Ieper was een orangistisch bolwerk en ook David Maertens was een aanhanger van Willem I. Dit komt duidelijk naar voor uit het volgende feit: één van de eerste tekenen van plaatselijk openlijk protest tegen het Hollandse bestuur bestond erin naamloze brieven te deponeren aan de woningen waar Willem I getrouwen woonden. Zo vond men er op 31 augustus 1830 één op de ... *'steiger van het seminariegebouw: deze brieven behelsden deze oproerige woorden: A bas le roi et vive la liberté!'* ...⁽¹⁴⁾ Een goed verstaander wist meteen tot welk kamp hij werd gerekend.

Vrijheid van onderwijs, een voornaam programmapunt van de oppositie tegen het bewind van Willem I, zou na de Belgische revolutie vlug gerealiseerd worden. Het Voorlopige Bewind rekende door zijn decreet van 12 oktober 1830 af met de centralistische onderwijstendens in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden: alle maatregelen die een hinderpaal waren voor de

vrijheid van onderwijs werden opgeschort. Hoe deze vrijheid aan te pakken en praktisch uit te werken, wist op dat ogenblik alleen de organisatorisch sterkste macht, de Kerk. De Belgische grondwet van 7 februari 1831 bevestigde deze unionistische vrijheidsroes inzake onderwijs. Voor de katholieken betekende dit noch min noch meer de absolute vrijheid waarbij de openbare machten slechts een secundaire en aanvullende rol speelden, m.a.w. de openbare machten mochten subsidiëren maar niet beheren ⁽¹⁵⁾.

De Ieperse gemeenteraad die medio november 1830 werd verkozen, kon opgedeeld worden in drie fracties: een katholieke, die acht leden telde, een orangistische, met vijf en een liberale met twee leden. Onder de dekmantel van de unionistische gedachte legden de katholieken en liberalen aanvankelijk een grote samenwerking aan de dag. De problemen in verband met het gemeentelijk college, waaraan de smet van een orangistische instelling kleefde, gaven echter vanaf het begin aanleiding tot spanningen tussen deze fracties. In 1831 besliste de gemeenteraad de instandhouding van de school onder één of andere vorm goed te keuren.

Discussie met het Gentse Bisdom over de aanstelling van een godsdienstleraar

Bij de Gentse bisschop (het heropgerichte Brugse bisdom kende pas vanaf 27 mei 1834 een autonoom bestaan) werd door de gemeenteraad bij monde van de burgemeester, die een orangist was, aangedrongen om een godsdienstleraar-opvoeder aan te duiden, maar Mgr. Vandevelde antwoordde dat aan het verzoek van de raad alleen kon worden tegemoet gekomen indien de onderwijsinstelling onder zijn bescherming werd gesteld en geleid werd door een principaal van zijn keuze die de nodige veranderingen aan het lerarenkorps kon doorvoeren. Dit betekende dat David Maertens en zijn collega's leraars in de ogen van de bisschop elk als persona non grata werden beschouwd. Vergeet hierbij niet dat juist deze directie en leraren de geestelijken hadden

vervangen door de toepassing van de wet van 14 juni 1825! Aan de wens van de bisschop werd niet tegemoet gekomen en het gemeentelijk college rooide het dan maar zonder godsdienstleraar⁽¹⁶⁾. En het beterde er niet op: de werkingsmiddelen van de school werden draconisch ingekrompen⁽¹⁷⁾ en van het personeel werden meer inspanningen gevraagd zonder enige supplementaire vergoeding of verhoging van het personeelsbestand⁽¹⁸⁾. Dergelijke politiek kon alleen maar een demoraliserende werking tot gevolg hebben gepaard gaande met een verlies aan kwaliteit van het gegeven onderwijs waardoor de roep naar een "andere" schoolinstelling als maar luider werd.

Het Bisdom wil een bisschoppelijk college te Ieper

In oktober 1833 besloot de gemeenteraad⁽¹⁹⁾ om het gemeentelijk college in stand te houden, maar de stemming was hierover verdeeld. Een paar weken later werd een administratieve commissie voor de school opgericht en samengesteld⁽²⁰⁾, enkele dagen later de begroting van het gemeentelijk college goedgekeurd maar op dezelfde zitting van de gemeenteraad werd voorgesteld om de gebouwen van het voormalige bisschoppelijk paleis open te stellen voor een tweede college. Dit kwam tegemoet aan de wens van de bisschop om te Ieper over een college te beschikken dat aan zijn wensen tegemoet kwam en aan zijn controle was onderworpen. Naast het gratis gebruik van de gebouwen (met de beperkende clausule 'jusqu'à révocation') werd voor de oprichting van en steun aan het bisschoppelijk college een jaarlijkse subsidie van 2500 F⁽²¹⁾ toegekend. Door zo te handelen ondergroef de Ieperse gemeenteraad noch min noch meer de positie van haar eigen school! De algemene verwachting was dat één jaar concurrentie voldoende zou zijn om het gemeentelijk college te doen verdwijnen⁽²²⁾. Het voortbestaan van de bestuurdersfunctie van David werd de inzet van politiek getouwtrek tussen diepverdeelde raadsleden. De politieke kloof die katholieken en liberalen i.v.m. het gemeentelijk college verdeelde, werd met de dag groter; deze die liberalen en

orangisten scheidde nam zienderogen af. Dit alles leidde in eerste instantie tot politiek immobilisme. Het is dus a fortiori allerminst verwonderlijk dat J.-J. Altmeyer, leraar retorica, zijn ambt aan het gemeentelijk college inruilde voor dit van hoogleraar aan de U.L.B. Maar wat kon David meer doen dan afwachten en hopen dat het ongunstige tij vroeg of laat zou keren...

De gemeenteraadsverkiezingen van 14 juli en 9 augustus 1836 draaiden op een klinkende overwinning uit voor de liberalen die een groot deel van de orangisten opgeslorpt hadden: zij rijfden twaalf van de vijftien zetels binnen. In de eerste zitting van de nieuwe raad keurde de nieuwe meerderheid het nieuw organiek reglement van de gemeentelijke middelbare schoolinrichting goed⁽²³⁾. De getroffen maatregelen betekenden een krachtige steun voor de school en zijn lerarenkorps; het voortbestaan en goede werking van de school werd voortaan niet meer bedreigd. De antiklerikale tendens die in de Ieperse gemeenteraad tot uiting kwam had voor gevolg dat de verdere betoelaging van het bisschoppelijk college in het gedrang kwam en enkele jaren later afgeschaft werd; daarenboven werd het verder gebruik van de gebouwen van het vroeger bisschoppelijk paleis aan het bisschoppelijk college ontzegd⁽²⁴⁾.

Binnen de liberale beweging was het zwaartepunt van de macht komen te liggen in de handen van enkele plaatselijke niet-autochtone ambtenaren, nl. Eugène Bousman, agent van de Nationale Bank, en Adolphe Hochsteyn, postdirecteur, beiden vooraanstaande leden van de Ieperse vrijmetselaarsloge Amicitia. Op 14 oktober 1838 deed zich een scherp incident voor tussen David en Adolphe Hochsteyn, dé politieke tacticus bij uitstek van de Ieperse werkplaats⁽²⁵⁾. In de Ieperse herberg 'Het Parnassushof', het theatercafé dat in hoofdzaak bezocht werd door Ieperlingen van de betere stand, kwam het tot hoogoplopende woorden tussen bovenvernoemde antagonisten. Heel waarschijnlijk draaide het dispuut om de priesterstudies die Davids derde zoon zinnens was aan te vatten. Van Hochsteyn weten we dat hij een zeer radicale antiklerikaal was zowel in de

klassieke zin als de in de volksmond bekende betekenis van het woord. David was wel Rooms Katholiek maar zeker geen 'pilaarbijter' en politiek gesproken was hij geëvolueerd van orangist naar liberaal en in die zin ook antiklerikaal nl een aanhanger van het principe van een strikte scheiding tussen kerkelijke en staatszaken. Zijn tweede zoon had zijn studies afgemaakt aan de U.L.B. en nu het ambt van principaal van David niet meer ter discussie stond ging zijn derde zoon aan het seminarie studeren! Meer zal Hochsteyn niet nodig gehad hebben om hem deze vorm van 'verraad' te verwijten. Prompt legde David klacht neer wegens lasterlijke aantijgingen en het in het gezicht spuwen en het kwam tot een rechtszaak. Hochsteyn werd veroordeeld, ook in beroep en nadat hij een paar jaar later recidiveerde, werd hij naar Brussel overgeplaatst⁽²⁶⁾. Door zijn vertrek stortte het opgebouwde machtsimperium van het plaatselijke vrijmetselaarsatelier binnen de liberale beweging als een kaartenhuisje in mekaar. Het machtscentrum kwam in handen van de oligarchie Carton die de volgende vijftig jaar het stedelijk beleid in handen hield. Met verschillende leden van deze oligarchie had David goede relaties die deels reeds uit de Hollandse tijd dateerden en die hem steunden. Voor David betekende dit dat hij niet langer een betwist persoon was voor het waarnemen van zijn ambt. Hij kon nu op een rustige manier zijn principaalschap waarnemen. Uit die tijd kennen we een brief van zijn hand waarbij hij de middelbare school en het internaat waarvan hij de leiding had voorstelde⁽²⁷⁾, waarschijnlijk met het oog op de verspreiding van een folder voor het aantrekken van nieuwe leerlingen. Als bijzonderheid vernemen we dat het Ieperse gemeentelijk college de enige middelbare schoolinrichting in de provincie was die door leken was bestuurd en die zich had weten te handhaven ondanks de alomtegenwoordigheid van de bisschoppelijke colleges die overal in de provincie als paddestoelen uit de grond rezen⁽²⁸⁾. Naast de Latijnse afdeling, de zg. klassieke humaniora die zes jaar duurde, was er ook een handelsafdeling, Franse humaniora genoemd, die vier schooljaren in beslag nam. Kenmerkend in deze brief, is de vermelding dat de

lessen in de Rooms Katholieke godsdienst gegeven werden door een lekenleraar i.c. Ferdinand Maertens, David's oudste zoon. Alleen tussen 1838 en 1841 werden de lessen godsdienst in het gemeentelijk college gegeven door een priester nl. E.H. Demyttenaere, onderpastoor op de Sint-Maartensparochie.

Het aantreden van Alphonse Vandenpeereboom als schepen vanaf 1 januari 1843 (tussen 1861 en 1868 werd hij Minister van Binnenlandse Zaken) bracht rust, orde, kalmte en regelmaat in de politieke gelederen en zijn optreden getuigde van veel competentie en expertise in de zaken die onder zijn brede bevoegdheid vielen. Dit reflecteerde zich o.m. in de stabilisering van het leerlingenbestand in het gemeentelijk college. De concurrentie door het bisschoppelijk college had het leerlingenaantal tussen 1836 en 1842 van 95 tot 74 eenheden doen teruglopen. Vanaf 1843 ging het aantal studenten terug in stijgende lijn: van 83 in 1843 tot 102 in 1849. Dit was o.m. te wijten aan studietoelagen die toegekend werden aan leerlingen wier ouders minder gefortuneerd waren en op die wijze gestimuleerd werden om hun talentrijke zonen verder te laten studeren⁽²⁹⁾. Deze toename toont de appreciatie van vele ouders voor het werk van David als principaal.

In juni 1845 haalde David opnieuw de koppen in de plaatselijke pers⁽³⁰⁾. Mgr Boussen had een schrijven gericht aan de principaal van het college te Ieper. De brief werd afgeleverd op het gemeentelijk college; de principaal maakte hem open en deelde de inhoud ervan mede aan een plaatselijk liberaal voorman. Deze liet het besprokene publiceren in de Ieperse liberale krant 'Le Progrès': de Brugse bisschop wilde zo vlug als enigszins mogelijk geïnformeerd worden over de uitslag van de plaatselijke gemeenteraadsverkiezingen. Een gedroomde kans voor het liberale dagblad om de spionagepraktijken van de kerkelijke oversten aan de kaak te stellen! De katholieke tegenhanger 'Le Propagateur' beschuldigde David ervan het briefgeheim te hebben geschonden, wat natuurlijk kopij betekende voor de zoveelste pennentwist tussen de twee persopponenten.

Wij kennen nog het ontwerp van een brief die David op 13 december 1846 richtte aan de Inspecteur-Generaal voor Onderwijs waarin hij tegemoet kwam aan de vraag voor het doorsturen van bepaalde gegevens, o.m. de opgave van het aantal leerlingen in de verschillende klassen van de school⁽³¹⁾.

Vanaf 1847 kwam de organisatie van het openbaar onderwijs op middelbaar niveau door het rijk meer en meer ter sprake. Hierdoor ontstond onzekerheid omtrent het voortbestaan van het gemeentelijk college hetgeen zijn repercussie had op het dynamisme van de school en zijn bevolking ; gelukkig was dit slechts van korte duur.

Oprichting van een Rijksmiddelbare School te Ieper (wet van 1 juni 1850)

Op 4 oktober 1852 ging te Ieper een rijksmiddelbare school van de tweede categorie⁽³²⁾ van start (= lager middelbaar onderwijs) waaraan een voorbereidende en een handelsafdeling ('section professionnelle', mede betoelaagd door de stad) toegevoegd werden. Het collège communal dat nu nog alleen onderwijs op hoger middelbaar niveau verstrekke, bleef verder bestaan in nauwe symbiose met de rijksschool en genoot van een substantiële rijkstoelage. Deze situatie vormde een unicum in onze provincie. Het gemeentebestuur richtte zich nu ook tot de bisschop (sinds 1848 was dit Mgr. Jean-Baptiste Malou, Ieperling van geboorte en neef van Alphonse Vandenpeereboom) om een priester aan te duiden voor het geven van godsdienstlessen aan de leerlingen van de rijksmiddelbare school en het gemeentelijk college; verzoek waarop niet werd ingegaan. De directeur van de rijksschool werd door de stad aangesteld tot studieprefect van het gemeentelijk college en ook de leraars aan die school werden verder door de stad benoemd en bezoldigd.

David Maertens van het Ieperse gemeentelijk college naar Brugge

Bij de opening van de rijksmiddelbare school verliet David Maertens het gemeentelijk college en ging te Brugge wonen in de omgeving van de Molenmeers. In 1853 kreeg hij vanwege de Ieperse stedelijke overheid een vergoeding voor de zaken die hij in het college had achtergelaten⁽³³⁾.

Gedurende zijn verblijf aan het gemeentelijk college heeft hij de volgende vakken gegeven: schoonschrift, Vlaams, geschiedenis en aardrijkskunde. In 1847 was hij bovendien titularis van de derde en vierde klas van de 'humanités françaises'.

Het internaat dat aan de school was gehecht en waarvan hij directeur was telde in 1837, 1840, 1841, 1842 en 1843 respectievelijk 8, 14, 8, 8 en 4 kostgangers. Eén jaar internaat kostte in 1842 452 F en het schoolgeld voor externen bedroeg 60 F⁽²⁷⁾.

In 1833 bedroeg zijn wedde van principaal (en directeur van het internaat) 1250 F⁽¹⁹⁾; in 1836⁽²³⁾ werd zijn salaris opgetrokken tot 2400 F op voorwaarde dat hij ook de lessen aardrijkskunde en geschiedenis voor zijn rekening nam. Het kan niet ontkend worden dat hij te Ieper een goed betaald ambt bekleedde.

Laatste jaren te Brugge: een terugblik en een balans

Samen met zijn echtgenote had hij acht kinderen⁽³⁴⁾: 4 zonen en 4 dochters; één dochter stierf op jeugdige leeftijd.

Over David bestaan er nog meerdere familieoverleveringen⁽³⁵⁾. Zo wordt verteld dat hij 's zomers met zijn familie te voet van Ieper naar Aartrijke trok (zo'n goede 35 km!) op vakantie met een ezel om de pakken en de kinderen te dragen.

Hij zou een boek geschreven hebben dat in de Koninklijke Bibliotheek bewaard wordt. Bij navraag stond het daar als 'verloren' gecatalogeerd.

Hij was een welstellend man. Zo was hij in staat zijn vier zonen een hogere opleiding te laten volgen: de oudste zoon, Ferdinand-Louis, werd onderwijzer, de tweede, Auguste-Ferdinand, geneesheer en specialist in Oosterse talen, de derde, Carolus-Willem, priester en de vierde, Edouard-Victor, doctor in de letteren en wijsbegeerte. Twee van zijn dochters vonden een (ge)goede partij als huwelijkspartner.

*David Maertens en zijn kinderen Edouard, Juliana en Pauline.
(Schilderij in prive bezit)*

Veel van zijn geld belegde hij te Aartrijke in huizen en landerijen. Zo bezat hij o.m. de hofstede en vroegere herberg 'De Drie Zwaluwen' en de herberg 'St.-Frans' (nu het 'Oud Gemeentehuis')⁽³⁶⁾.

Er bestaat een schilderij waarop David afgebeeld staat met drie van zijn kinderen nl. Edouard, Juliana en Pauline. Het doek is niet getekend en stamt uit de romantische periode. Het stelt een tafereel voor na een wandeling op de buiten. David onderwijst en steekt zijn vinger op, maar Juliana laat ook een vinger zien. De dame met zonnenscherm is Pauline. De kanten kraagjes op de kleedjes van de dametjes zijn latere overschilderingen die werden aangebracht op verzoek van Carolus Maertens, vijfde kind uit het gezin, die priester werd en die het doek een tijdlang in zijn bezit had; hij heeft ook de wolken doen bijkleuren. Bepaalde attributen die op het schilderij afgebeeld staan (o.m. het hoedje) worden nog in de familie bewaard; het schilderij zelf eveneens.

David stierf te Brugge op 1 januari 1871.

Het familiegraf van de familie Maertens bevindt zich te Aartrijke waar afstammelingen nog steeds hoog aangeschreven staan. Immers, het buitenverblijf met torentje 'De Krekaert Vijver', dat door David's zoon Edouard werd gebouwd, wordt nog steeds door nakomelingen bewoond evenals het daarnaast gelegen buitenverblijf 'Herta-rust' gebouwd door Prof. Karel Nelis, gehuwd met een kleindochter van David.

David wordt door de familie beschouwd als "... *de grote man uit het verleden.*"⁽³⁵⁾ en... terecht! Hij kan als de voorvader beschouwd worden van een hoogstaande familie wiens afstammelingen sinds meerdere generaties in veel beroepstakken een vooraanstaande rol hebben vervuld en nog vervullen^(1, 37).

Ferdinand Maertens en Karel Nelis, respectievelijk kleinzoon en aangetrouwde kleinzoon van David hebben ieder de eer gekregen hun naam vereeuwigd te zien in een Aartrijkse straat die naar hen werd geheten. Wij blijven het jammer vinden dat David van die eer verstoken blijft: als geboren Aartrijkenaar en met het

curriculum vitae dat we van hem komen te schetsen, verdient hij het naar onze inzichten in de eerste plaats.

27. July 1791 hora 8 mane hic natus et
 baptizatus est David Maertens
 pater Maertens et matris Annae et Rosa
 Matrua etat: 32 annis. w. Matrua ete. Rosa mat.
 etate 25. et accubans de sepelitis. Infirmis
 Pieter Maertens de w. v. v. l. e. e.
 de non adde sepelitis. car: honorifice
 pastor in aartrijcke

Geboorteakte van David Maertens (1791) – Parochieregisters van Aartrijke, Rijksarchief Brugge. ⁽³⁸⁾

Noten:

- (1) Stamboom van de familie Maertens, 2 delen (236 en 71 pag.), Zwevegem, 1989.
- (2) Jules Pollet, Bijdragen tot de geschiedenis van Aartrijke, 1740-1814, Zedelgem, 1986, pag. 177-181, 184.
- (3) Jules Pollet, o.c., pag. 124.
- (4) H. Vandeputte, advocaat, Aartrijke, persoonlijke mededeling.
- (5) Stadsarchief Brugge. Bundel XI/B/Athenée An V à 1828. Etat du personnel actuellement (4 décembre 1818) en activité à l'Athenée de Bruges et dont les traitements sont à charge de la ville... Een atheneum telde minstens tien leraars, waarvan acht voor oude en moderne talen, geschiedenis, aardrijkskunde en mythologie en twee voor wetenschappen. De leraar retorica was uitsluitend belast met de oude talen. De tweede leraar onderwees Grieks in de vijf andere klassen. Deze leraars moesten doctor in de letteren en wijsbegeerte zijn. De zes anderen, regenten genoemd, onderwezen de oude talen in de vijf laagste klassen, naast Frans, Nederlands en mythologie; zij moesten de graad van kandidaat in de letteren en wijsbegeerte bezitten. De twee leraars in de natuurkunde en "natuurlijke historie" moesten doctor in de wetenschappen zijn.
- (6) Archief Koninklijk Atheneum Brugge. Distribution des prix, faite le jeudi 30 août 1821 en présence du Bureau d'Administration sous la présidence

- de Monsieur le Bourgemaitre à Bruges, de l'Imprimerie de E.J.Terlinck, Rue de la Bride, n° 10.
- (7) E. Trips, Het middelbaar onderwijs te Brugge in de Hollandse Tijd 1816-1830. Biekorf, 90ste jaar, aflevering 2, 1990, pag. 210.
  - (8) Alexis Sluys, Geschiedenis van het onderwijs in de drie graden in België tijdens de Fransche overheersing en onder de regering van Willem I. Gent, 1913 (Koninklijke Academie voor Taal- en letterkunde. – Vide Reeks, -bekroonde werken n° 41), pag. 318.
  - (9) Kollegie van Iperen. Ieper, 1826, drukkerij R. Gambart-Mortier, folder, 3 blz., privé verzameling.
  - (10) Le Propagateur, Journal d'Ypres, n° 90(?), 15 novembre 1826, 8eannée, pag.3,kol. 2.
  - (11) Compte rendu des deliberations de l'administration communale de la ville d'Ypres du 8 Brumaire an XIV (1805) au 28 décembre 1829, séance du 30 novembre 1827, pag. 275
  - (12) Compte rendu..., séance du 30 janvier 1828, pag. 278.
  - (13) Privé verzameling.
  - (14) J.-J. Lambin, Jaerboeken van Ypre, 1800-1833, Handschrift 4881-3, Koninklijke Bibliotheek van België, pag.304 (R).
  - (15) F. Simon, de Belgische leerkracht lager onderwijs en zijn beroepsvereniging, 1857-1895, Gent 1983, pag. 14-15.
  - (16) Compte-rendu... du 7 janvier 1830 au 20 décembre 1839, séance du 13 août 1831, pag. 59, séance du 7 septembre 1831, pag. 60.
  - (17) Compte-rendu..., séance du 18 août 1832, pag. 76.
  - (18) Compte-rendu..., séance du 19 septembre 1832, pag. 77.
  - (19) Compte-rendu..., séance du 23 août 1833, pag. 101.
  - (20) Compte-rendu..., séance du 10 septembre 1833, pag. 102.
  - (21) Compte-rendu..., séance du 14 septembre 1833, pag. 102.
  - (22) Bisschoppelijk archief Brugge (BAB), C 484, nr 80, Brief van L. Vanderghote van 21 september 1833 aan mgr Boussem; J.-J. Lambin, o.c. pag. 357 (R).
  - (23) Compte-rendu..., séance du 12 novembre 1836, pag. 182-195.
  - (24) Compte-rendu... du 17 janvier 1840 au 27 décembre 1849, séance du 28 décembre 1840, pag.14; séance du 29 janvier 1841, pag. 16-17.
  - (25) Vandebussche Paul, De Ieperse Vrijmetselaarsloge Amicitia (1838-1854), Iepers Kwartier, 23e jaargang, 1987, pag. 82-84.
  - (26) Le Prop., nr 2196, 20 okt. 1838, pag.1,kol 1; nr 2207, 28 nov.1838, pag.1,kol.1; nr 2214, 22 dec.1838, pag.1, kol.1 en 2; nr 2250, 27 apr. 1839, pag. 1, kol. 3; nr 2317, 18 dec. 1839, pag. 1, kol. 1; nr 2377, 15 jul. 1840, pag.2, kol.2; nr 2665, 19 apr. 1843, pag.1, kol. 1.
  - (27) Collège Communal d'Ypres, brief, 3 pag., privé verzameling.
  - (28) De enige andere openbare middelbare school in onze provincie naast deze van Ieper, was het Stedelijk Atheneum te Brugge.

- (29) *Compte-rendu...*, séance du 23 septembre 1845, pag. 127.
- (30) *Le Propagateur*, n° 2891, mercredi 18 juin 1845, pag. 1, kol. 1-2; n° 2893, mercredi 25 juin 1845, pag. 1-2; *Le Progrès*, n° 432, dimanche 22 juin 1845, 5me année, pag. 1, kol. 1-3; n° 434, dimanche 29 juin, 1845, pag. 1, kol. 1-2.
- (31) *Privé verzameling*.
- (32) *Compte-rendu...*, séance du 29 octobre 1850, pag. 24; séance du 10 décembre 1850, pag. 25; séance du 28 mai 1851, pag. 42-43; séance du 19 juin 1851, pag. 44-45; séance du 30 juin 1851, pag. 45; séance du 21 janvier 1852, pag. 65-66; séance du 16 août 1852, pag. 75; séance du 4 octobre 1852, pag. 81.
- (33) *Compte-rendu...*, séance du 25 janvier 1853, pag. 97.
- (34) *Stamboom van de familie Maertens, o.c.*, pag. 11.
- (35) *Stamboom van de familie Maertens, o.c.*, pag. IV-VI, XXVII, XXXV, XXXVI.
- (36) *J. Pollet, o.c.*, pag. 197.
- (37) E. Trips, Voorvader van een Brugse advocatenfamilie David Maertens, Aartrijke 1791 – Brugge 1871. In *:Brugge die Scone*, nr.3, september 1990, pag. 7.
- (38) 27 July 1791 hora 5 mane hic natus et eadem die baptizatus est David fs Petri Maertens aetatis 36 annorum et Rosae Duhén aetat. 32 annorum ex Aertrycke. Suscepit David Rosseel et Eleonora Desoppere hic habitantes.
 Pieter Maertens David Rosseel
 Signatura + Eleonora Desoppere declarantis se non posse scribere
 Cam. Hamerlynck pastor in Aertrycke
Vertaling: 27 juli 1791 om 5 uur in de morgen is hier geboren en dezelfde dag gedoopt David, wettige zoon van Pieter Maertens, leeftijd 36 jaar, en van Rosa Duhén, leeftijd 32 jaar, uit Aartrijke.
 Hiervan getuigen David Rosseel en Eleonora Desoppere alhier wonend.
 (get) Pieter Maertens David Rosseel
 handtekening + Eleonora Desoppere, die verklaart niet te kunnen schrijven.
 Car. Hamerlynck, pastoor in Aartrijke.
- (39) *Vertaling:* Algemene politie van het Keizerrijk.
 In naam van Napoleon, Keizer van de Fransen, verzoeken wij, Henri Vanhoutte, burgemeester van de gemeente Aartrijke, arrondissement Brugge, departement van de Leie, de burgerlijke en militaire overheden de heer David Maertens, geboren op zeventwintig juli 1791, onderwijzer van beroep, geboren te Aartrijke, departement van de Leie, wonende te Aartrijke, tweede kanton Torhout, doorgang te verlenen en vrij te laten reizen van de gemeente Aartrijke, departement van de Leie, naar Parijs en ..., departement van de Seine, en hem hulp en bescherming te verlenen indien nodig. Afgeleverd op getuigenis van de heer Joseph Van Hollebeke, brouwer, en Eugène Ranson, hoefsmid, die verzekeren de verzoeker goed

te kennen. Huidig document zal onderworpen worden aan de goedkeuring van de prefect van dit departement onder voorwaarde van nietigverklaring.

Gedaan te Aartrijke op negen februari 1810.

De getuigen

De burgemeester

(get) Eugenius Ranson

(get) H. Van Houtte (get) J. V. Hollebeke

Gezien door de prefect

In de marge links lezen wij:

Departement van de Leie

Onderprefectuur Brugge Gemeente Aartrijke

Wet van 28 vendémiaire jaar VI

Geldig voor één jaar

Paspoort

Register jaar 1810 nr 1

Persoonsbeschrijving:

Leeftijd 18 jaar - Gestalte : 1 m 64 cm - Haar: kastanjekleurig

Voorhoofd: breed - Wenkbrauwen: kastanjekleurig

Ogen: grijsachtig - Neus: groot - Mond: middelmatig

Baard: klein - Kin:lang - Gezicht: ovaal - Huidskleur: bleek

Bijzondere kentekens: ---

Handtekening van de drager: D. Maertens

- (40) *Vertaling:* Wij ondergetekenden, burgemeester van de gemeente Torhout, arrondissement Brugge, departement van de Leie, verzekeren dat de heer David Maertens, woonachtig in deze gemeente, groot 1 meter 64 centimeter, kastanjekleurig haar, breed voorhoofd, kastanjekleurige wenkbrauwen, grijze ogen, grote neus, middelgrote mond, blonde baard, lange kin, ovaal gezicht, bleke huidskleur, negentien jaar oud, opgeroepen is voor de militaire conscriptie van het jaar 1811 voor de gemeente Aartrijke, tweede kanton van Torhout, dat hem het nummer drie en zeventig werd toegekend, en dat hij op het eind van de lichte geplaatst werd door een besluit van rekruteringsconsul omdat zijn broer ontslagen werd uit militaire dienst wegens opgelopen verwondingen tijdens die dienst, bijgevolg is hij tot op deze dag vrijgesteld van actieve dienst, op grond waarvan ik hem ik hem dit document heb afgeleverd om met reden dienstbaar en nuttig te zijn. Ten gemeentehuize van Torhout, de 22 april 1800 en elf. De burgemeester G. Fraeys.

Paul Vandebussche
Guido Gezellelaan 44
8210 Loppem

**DE KONINKLIJKE SCHOOL
VOOR ONDEROFFICIEREN NR.2
TE ZEDELGEM
(deel 2)**

Ludo Meulebrouck

In ons eerste artikel¹ over de Koninklijke School voor Onderofficieren nr 2 hebben we de nadruk gelegd op de site van de kazerne aan de Diksmuidse Heirweg nr 6. De kazerne omvat echter meer dan enkel het gebouw. We willen het in deze korte bijdrage vooral hebben over het sportterrein en de militaire woningen aan de Kronestraat en de Vloethemveldstraat.

De sportinfrastructuur

Sport is altijd een belangrijke factor geweest in de opleiding en training van een militair. In het Kamp Vogelsang² stond altijd een levensgroot bord met in koeien van letters “Meer zweet Minder bloed”, of “Plus de sueur Moins de sang”. Elke militair, dienstplichtige of beroeps werd er attent op gemaakt dat een goede lichamelijke conditie, bekomen door een goede training – voor sommigen synoniem van het woord “afzien” - de beste manier was om bloed te voorkomen. Er is dan ook niets beters dan sport om dit “afzien” te stimuleren en de pijngrens te verleggen.

---

¹ Zilleghem 27ste jaargang Nr 4 – blz 124-142

²Het Kamp Vogelsang is een oefenterrein in het Duitse Eifelgebied nabij Schleiden en Gemünd. Het kamp was vooral gevreesd in de winter voor de extreme koude en een zeer geaccidenteerd terrein. Het kamp was voor WO II één van de opleidingscentra van Nazi-Duitsland en werd na WOII door de Belgen overgenomen. Begin de jaren 2000 heeft het kamp haar deuren gesloten en is een natuurpark geworden. Meer informatie : <http://www.kamp-vogelsang.be>

Wanneer in 1951 de school voor onderofficieren haar intrek nam in de kazerne, ontbrak het aan een volwaardige sportinfrastructuur. Het terrein, geschikt voor het depot en voor de school, werd gevonden in de bossen van het Vloethemveld, tussen het depot en de school³. Het was eigendom van de COO van Brugge. Voor de militaire overheid geen dreigend probleem, rekening houdend dat reeds verschillende gronden in het verleden aan hen werden gekocht. Toch liep het echter niet iephen werden gekocht. Toch gt

zo'n vaart als in 1923 toen de bouw reeds was aanbesteed voordat de aankoopakte van de grond was getekend. Anderzijds moet ook de beslissing om een onderofficiersschool in Zedelgem te starten vlug genomen zijn, want van enige sportaccomodatatie was geen sprake in 1951.

In februari van het volgende jaar werden de eerste opmetingen gedaan om hieraan te verhelpen. Eerst werd een stuk bos ter hoogte van de dreef uitgetekend en enkele maanden later werden er nog stukken grond aan toegevoegd. De totale oppervlakte bedroeg 3 ha 39 a 60 ca . Nu konden een drilplein, een atletiekpiste met voetbalveld en een hindernisbaanparcours aangelegd worden.

Op 1 juli werd het plan door Landsverdediging goedgekeurd en op 11 juli werd het in een K.B. gegoten. De COOB⁴ ontving op 22 april 1952 een schrijven van het Ministerie van Defensie met een voorstel tot onteigening op basis van redenen van openbaar nut, namelijk militaire doeleinden.

Op 20 augustus zette de Minister van Landsverdediging de perspectieven op verkoop van de gronden om in het K.B. nr 1139 en tien dagen later verscheen het in het Belgisch Staatsblad.

De COOB liet op 26 november 1952 een houtvester de waarde van de bomen schatten en op 8 december overlegde de COOB over de

---

³ Zie Ref 1 – blz 129, kaart ZW van Kroonhoek

⁴ COOB : Commissie Openbare Onderstand Brugge

prijs en de voorwaarden : 80.000 Bfr per ha, 199.659 Bfr voor de bomen, 5.000 Bfr voor het gebruik van de toegangsdreef van de Heirweg met eeuwigdurend recht. Het domein moest omheind worden met prikkeldraad van minstens 1,5 m hoogte en een riool moest aangelegd in de sloot op het einde van het drilplein. Het Leger moest daarenboven hulp en bijstand verlenen om te beletten dat er publiek in de aanpalende bossen zou wandelen.

Op 4 april 1953 werden de 5.490 sylvesterdennen, ooit geplant in 1922, de 40 beuken en de 25 douglasplanten, openbaar verkocht voor 199.284 Bfr aan de gebroeders LOOSE, die aangepord werden om zo vroeg mogelijk te beginnen met het rooien.

De leerlingen van het schooljaar 1952-'53 moeten het gat in de bossen ontstaan zien hebben. Op 9 juni 1953 werd de omheining van het toekomstige militaire sportplein dan voltooid. 10 dagen later kondigde het Ministerie van Volksgezondheid in een KB de goedkeuring aan door de COOB van de verkoop voor een gezamenlijke prijs van 531.853,40 Bfr op voorwaarde dat de opbrengst herbelegd werd in andere onroerende goederen. Op 13 juli vergaderde de COOB voor de machtiging tot verkoop en op 17 augustus 1953 werd de akte van aankoop tussen beide partijen verleden.

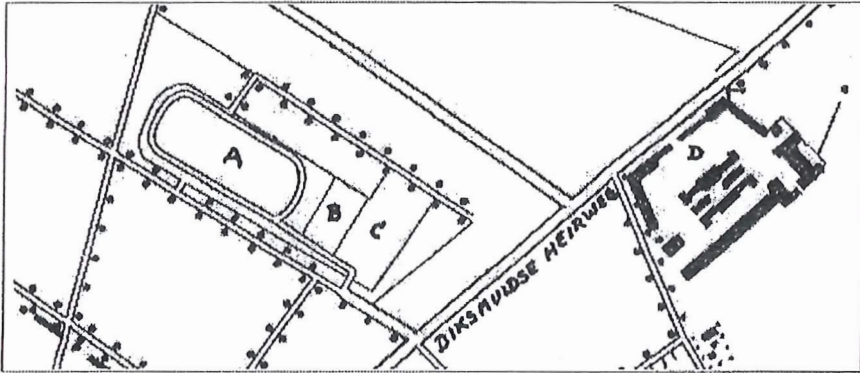
Omdat het sportterrein verwezenlijkt werd tijdens de gezagsperiode van de schoolcommandant majoor DENDAUW kreeg het terrein de benaming "Stadion Majoor Dendauw". Naar het voorbeeld van de kazerne plaatste men deze benaming boven de ingang (ondertussen verwijderd).

Volgens leerlingen van de 7de promotie (1952 - 1953) zouden ze het terrein, voor zover toen mogelijk, gebruikt hebben op het schoolfeest, enkel om sportdemonstraties te geven.

Het was de 8ste promotie (1953-1954) die de afwerking en de officiële opening van het stadion meemaakte. Aan de ingang vormde een kleine gewapende groep militairen een haag toen majoor DENDAUW het lint doorknipte. Vanaf dat moment konden de leerlingen ten volle van het plein genieten.

Het werd voor velen een plaats van intense vreugde bij een overwinning of een plaats voor ontspanning, maar ook van

extreme krachtinspanning. Moeilijke overwinningen werden er behaald, gemakkelijke nederlagen geïncasseerd.

A: sportterrein B: hindernissenbaan C: drilplein D: Militaire school

Veranderingen die het terrein onderging in de loop der tijden.

A. De toegangsweg zuid van de kasseiweg. Na enkele vruchteloze aanvragen om deze weg, die geen eigendom van de kazerne was, te mogen verbeteren, werd uiteindelijk pas in 1992 de toelating gegeven de weg op eigen kosten te betonneren.

B. Ingang van het "Stadion maj. Dendauw". Het opschrift boven de ingang moest net als in de kazerne weggenomen worden wegens het steeds hoger worden van de nieuwe militaire vrachtwagens. Daardoor zal de naam van het sportterrein op lange termijn in het vergeetboek terechtkomen.

C. Het sluikepad van de kasseiweg naar het drilplein werd in het begin van de jaren negentig verbreed tot een degelijke voetgangersweg, met akkoord van de betrokken landbouwer en in leen verder gebruikt.

1. Het drilplein vormt een vlakte van 65 m breed en 123 m lang. Het was aanvankelijk belegd met kiezelsteentjes. In 1977 zal men

het asfalteren (prijs: 1,5 miljoen Bfr) wat zeker de drill en het onderricht ten goede kwam.

Het plein diende niet uitsluitend voor de drill, ook voor de sport werd er gebruik van gemaakt. Menige plechtigheid had er plaats en het was een uitstekende gelegenheidsparking.

2. De hindernisbaan, oorspronkelijk helemaal in hout, werd later na vaststelling van rotting, heraangelegd in steen. Enkele kleine veranderingen drongen zich op.

3. Het voetbalveld.

4. Het tennisveld werd later heraangelegd.

5. De baan voor het kogelstoten verdween.

6. Ook de baan en de bak voor het verspringen leken overbodig en dus gesupprimeerd.

7. Kleedkamers en WC.

8. Klein afdak en bergplaats.

9. De loop piste in rode kiezel is nu versmald ten voordele van het voetbalveld.

10. Na de teloorgang van het tactiekterrein in het depot, trok men naar een tactiekterrein op het sportveld. De langwerpige dekkingen van 0,50m hoogte waren uitstekend voor het aanleren schiethoudingen, vuurbevelen, uitvoeren van de sprong, maar zijn nu verdwenen in een grasplein.

11. De rechtopstaande spoorwegbiels met aarden berm erachter, oorspronkelijk bedoeld voor een in open lucht verkorte schietstand is echter nooit gebruikt en nu gesloopt.

12. Het hooikot van "Mustang" leek na de laatste pony overbodig en werd dus maar gesloopt.

Onder de handen van het kazerneringspersoneel groeide het sportterrein uit tot een groene oase, niet alleen maar open voor de school, maar ook voor het personeel van het depot. Ook veel burgerorganisaties hebben er met toelating gebruik van gemaakt. In 1979 werd een poging ondernomen om een tribune van 20m breedte en 10,60m diepte te bouwen. Toiletten, kleedkamers, stortbaden, magazijn voor sport- en tuingerei zouden er deel van uitmaken. Een voorontwerp was reeds getekend. De tribune zou

op de plaats van het houten afdak komen en men argumenteerde met het begrip "stadion". Maar wegens het storende effect dat een vaste tribune op de groene zone zou hebben, werd het plan naar de prullenmand verwezen.

Eénmaal zorgde het sportterrein niet voor vreugde, maar voor droefheid toen korporaal-chef Boterman op 31 december 1987 betreurenswaardig de dood vond op het sportterrein. Hij had een dode boom willen recupereren, een handeling die helaas boven zijn eigen macht ging en hem zijn leven kostte.

De woningen

Rekening houdend met artikel 22 van het Reglement Garnizoensdienst van vóór de oorlog, moest het personeel wonen in een strook, afgebakend door een cirkel met een straal van 10 km. Het middelpunt van die cirkel lag in het stadhuis van het garnizoen. Soms besloot Landsverdediging voor zijn personeel militaire gezinswoningen te bouwen in de nabijheid van een kazerne. Zo gebeurde het ook in ZEDELGEM.

In december 1923 waren twee stukken grond aangekocht voor twee officierswoningen en acht onderofficierswoningen aan de Kronestraat. Men kan ze nu nog duidelijk van de andere huizen in de buurt onderscheiden, niet enkel door hun zelfde bouwstijl, maar ook door de gelijkens van de gevelstenen met die van de kazerne.

Vervolgens werd in oktober 1924 grond aangekocht op het einde van de Vloethemveldstraat, juist naast het depot, voor de bouw van 10 arbeiderswoningen. Wegens de wat afgelegen plaats aan de bosrand zal men al gauw spreken van de "Brousse". Rond het depot bouwde men ter beveiliging drie bewakerswoningen. Deze huizen zijn waarschijnlijk wat later gebouwd dan de kazerne. Dat

De officierswoningen in de Kronestraat.

is te merken aan het gebruik van een andere gevelsteen die veel gelijkenis vertoont met die van het blok M.

Later zullen deze woningen het etiket van de categorie officier, onderofficier of beroepsvrijwilliger (BV) behouden. Doorheen de tijd en op basis van de behoeften zullen ze door elkaar bewoond worden door zowel het personeel van het depot als van de school. In bepaalde jaren zullen er zelfs burgers hun intrek in nemen bij gebrek aan militaire belangstelling.

Tijdens de mobilisatie van 1939-1940 werd de officierswoning nr 10 zelfs gebruikt als mess voor de officieren van de opgeroepen eenheden. Na de capitulatie op 28 mei 1940 werden vanaf 1 oktober een tijdje vijf Belgische officieren in het huis gevangen gehouden door de Duitse bezetter, wat een speciale aanvraag noodzakelijk maakte voor de nodige kolen voor de verwarming. In de andere huizen voor militairen kwamen "Vlaamse wachters" wonen. Die collaborateurs verbleven er tot aan de bevrijding.

Met de komst van de school in 1951 moest de dienst van de militaire gebouwen te Brugge een aantal van deze woningen ter beschikking houden voor het personeel van de school, wat ook gebeurde.

De militaire inspecteurs behielden het recht eens per jaar deze militaire privéwoningen te inspecteren over het goed gebruik ervan. Bij een overgave of overname werd er steeds een zeer nauwkeurige plaatsbeschrijving gedaan.

Op 22 juli 1953 moesten de militaire woningen een stuk voortuin afstaan voor de verbreding van de Kronestraat. Voor de twee officierswoningen was dit 88 m² en voor de onderofficierswoningen 126 m².

Een nadeel voor de witte lintjes was dat de officiers- en onderofficierswoningen gelegen waren langs hun weg naar en van het dorp. In de tijd dat er nog veel gestapt werd, was het heengaan geen probleem, maar terugkeren hield een zeker risico in.

De 10 "arbeiderswoningen" in de Vloethemveldstraat.

De niet zo hoge huurprijs van deze woningen was in 1960, naargelang de categorie, gestegen tot 300 à 600 Bfr per maand. Begin 1965 kwam een einde aan het militaire karakter van de twee officiershuizen. Ze werden burgerwoningen, na de verkoop door Landsverdediging. De prijs bedroeg ongeveer 450.000 Bfr per woning. De vorige bewoners kregen het voorkooprecht, maar ook de Rijkswacht werd gepolst naar hun belangstelling. In 1966 volgde de verkoop van de bewakerswoningen voor de prijs van om en bij de 230.000 Bfr per huis en in 1981 was het de beurt aan de acht onderofficierswoningen om te veranderen van eigenaar.

Het voortbestaan van de overgebleven 10 beroepsvrijwilligerswoningen kwam even in het gedrang toen in juli 1983 onderzocht werd om ze openbaar te verkopen. Het bleef bij een onderzoek.

In 2007 zijn een aantal van de tien woningen nog steeds bewoond door actieve militairen. Ook nu is er weer sprake van verkoop.

Ludo Meulebrouck
Hertsbergestraat 46
8020 Oostkamp

Tot mijn vakantielectuur behoorde afgelopen zomer het historische werk (4 delen!) van Nicolaes Despars: "*Cronijcke van den Lande ende Graefscpe van Vlaenderen, van nieus ghecomponeert, ghemaect ende ghescreven by NICOLAES DESPARS, poortere ende inboorlinck der stede van Brugghe, bacelier in die rechten*". De auteur, een Brugse schepen en zelfs burgemeester, werd in 1522 geboren te Brugge waar hij ook stierf in 1597. Hijzelf heeft het werk nooit uitgegeven, maar het is als "manuscript" bewaard gebleven in eigendom van burggraaf de Croeser de Berges. Dit handschrift werd te boek gesteld door J. De Jonghe, "*doctor in de Letteren en wysbegeerte, Hoogleeraer by het Atheneum en de Vrye Geneeskundige School te Brugge, Lid van verscheyde Tael- en Letterkundige Genootschappen*".

Nicolaes Despars beschrijft in z'n werk chronologisch de voornaamste gebeurtenissen tijdens het bestuur van de 31 graven en gravinnen die Vlaanderen kende van 405 tot 1492.

Wat ik de lezer van "Zilleghem" daaruit zeker niet wil onthouden, is een gebeurtenis die voorviel in onze streek toen Boudewijn Hapken⁵ graaf was.

Boudewijn Hapken was de dertiende graaf van Vlaanderen. Wij kennen hem vooral als de graaf die ten strijde trok tegen rovers,

---

⁵ Deze gebeurtenis werd ook beschreven door F.R. Boschvoghel, in zijn werk "*Boschvogels groot sagenboek*", Leuven, Davidsfonds, 1974. Ik maakte er zelf een "hertaling" van, zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke tekst zoals die bij Nicolaes Despars te lezen is.

moordenaars en afpersers die toen in Vlaanderen hoogtij vierden en goede sier maakten. Hij maakte zich vooral bemind en geprezen bij de brave burger, arm of rijk, door zijn scherp doorzicht in de vele misdrijven die toen gepleegd werden en de onpartijdige justitie die hij voorhield. Dat zijn bijnaam “hapken” hiermee verband houdt, wordt verklaard door Nicolaes Despars :

“...ende ten dien fine, zo reedt hy (= Graaf Boudewijn) meest altijts omtrent zijn casteel te Wijnendale (daer hy hem hielt), met een hapkin in dhandt (daer hy noch ten daghe van hedent die toename ofte bijname af behouden heeft), teekende daer mede, waer hier waer daer, alle die boomen die bequaemst waren omme die voornoemde roovers, vertasseerders⁶ ende andere quaetdoeners an te hangene ofte om galghen of te makene”.

Boudewijn Hapken, zoals hij afgebeeld staat in de gotische zaal van het Brugse stadhuis.

---

⁶ Vertasseerders: afpersers.

Ter staving van de rechtspraak van graaf Boudewijn Hapken schreef dezelfde schrijver volgend verslag van een misdrijf en het rechtsgeding door Boudewijn Hapken. Waar gebeurd? Legende? Ik laat het aan het oordeel van de lezer over.

Het gebeurde in de periode van de jaarmarkt te Torhout. Drie oosterse kooplui wilden hun koopwaar – parels en andere edelstenen - daar te gelde maken. Ze waren al in Brugge aangekomen en 's middags namen ze hun middagmaal in de herberg “de Slotele” in de Steenstraat⁷. Daar troffen ze echter verscheidene edellieden die daar gelogeerd waren, onder wie de voornaamste ridder Mer. Heyndrick en heer van Caloo

*“De Slotele”, Steenstraat, 25
te Brugge, zoals die er nu
uitziet.*

---

⁷ Het betreft het pand nr. 25. Later werd het het huis van de gilde van de metselaars, vandaar de symbolen die nu nog op de voorgevel aangebracht werden. (BALLEGEER J., *Gids voor oud Brugge*, p. 78)

uit het Land van Waas. Wellicht was het wegens de goede maaltijd en de gezelligheid dat onze kooplui niet dadelijk hun weg wilden voortzetten zoals voorzien was. Ze zonden daarom twee van hun gezellen vooraf naar Torhout, naar een herberg waar zij vroeger nog gelogeerd hadden, om daar een avondmaal voor hen te laten klaarmaken.

De dienaars deden zoals hun was opgedragen en hun meesters bleven nog tot halverwege de namiddag zitten drinken met de voornoemde edellieden.

Dan reden ze verder naar Torhout, met een blij hoofd, met slechts één knecht, hoewel zijzelf grote schatten en kostelijke parels en gesteenten bij zich hadden, wat zij, door de drank beneveld, voldoende te kennen hadden gegeven. Wat voor hen de ondergang betekende.

Want, de voornoemde heer Heyndrick van Caloo viel niet slinks en volgde met zijn gezellen en medeplichtigen de kooplui van ver en kwamen altijd maar dichterbij, tot ze bij het bos ter Lepe hen inhaalden en alle vier overvielen en vermoordden.

Hij beroofde hen van alles wat zij hadden en zond zijn dienaars met hun paarden naar zijn kasteel in Caloo.

Hierna trok hij met de rest van zijn gezelschap en de buit 's avonds naar dezelfde herberg waar de oosterse gezellen hun meesters opwachtten. Ziende dat zij niet volgden, vroegen ze uiteindelijk aan de heer Heyndrick van Caloo en zijn gezellen waar zij afscheid hadden genomen van hun meesters met wie ze 's middags gegeten hadden.

Daarop antwoordden zij dat hun meesters lang voor hen in Brugge uit de herberg vertrokken waren, maar dat zij er verder niets van wisten.

Ondertussen hoorden de twee dienaars over de jammerlijke moord die in Lepe was gebeurd.

Ijlings reden ze naar ter Lepe om te vernemen wat daar precies was voorgevallen. Daar stelden zij vast wat zij hadden gevreesd, namelijk dat de vermoorden hun meesters waren. Onmiddellijk reden ze door naar Wijnendale waar ze aan de graaf van Vlaanderen verslag uitbrachten van de moord, en van hun vermoeden dat de daders de heer van Caloo en zijn medegezellen waren.

De graaf, die hun aanklacht gehoord en begrepen had, vroeg hun nog wat nadere inlichtingen over de zaak, waarop zij hem zo klaar en duidelijk mogelijk antwoordden en hij reed met hen dadelijk mee naar Torhout.

Daar vroeg hij aan de waard van de herberg waar de heer van Caloo en zijn gezellen waren, welke gasten hij daar logeerde en wat zij hem bij hun aankomst ter bewaring gegeven hadden.

De waard antwoordde dat het edelen waren en dat hij graag de prins tonen zou wat zij hem gegeven hadden. Meteen reikte hij hem uit de spinde een klein lederen koffertje aan, vol briljanten parels en kostbare gesteenten, alsook een gordel en een zak met veel gouden en zilveren voorwerpen. De twee oosterse gezellen affirmeerden en zwoeren dat het allemaal goed van hun meesters was. Toen de graaf dat hoorde, hield hij onmiddellijk de heer Heyndrick en de tien andere edele mannen die bij hem aan tafel zaten, aan.

Het gezelschap werd lijkbleek en perplex baden zij om genade, dat er toch rekening gehouden zou worden met hun adellijke stand en hoge geboorte.

Maar niettegenstaande dat werden zij de een na de andere met een sterke wacht naar het kasteel te Wijnendale gevoerd, waar zij de volgende dag samen veroordeeld werden tot de strop.

Er werd echter één uitzondering gemaakt: degene die de executie wilde doen, zou in leven blijven. Niemand echter aanvaardde om

die taak uit te voeren, zeggende dat zij liever dood waren dan “hangman” te zijn.

Toen graaf Boudewijn van Vlaanderen dit antwoord hoorde, zwoer hij bij zijn ridderschap, dat zij noch het ene noch het andere zouden ontgaan.

Hierop deed hij in een van de zalen van het kasteel het gezelschap op een hoge tafel staan, elk met een koord in de hand die zij door de balk boven hun hoofd moesten vastmaken en zelf rond hun hals moesten knopen.

Hierop schopte de prins de schraag van onder de tafel weg, zodat Mer. van Caloo met heel zijn compagnie daar bleven hangen en gewurgd werden.

Eens zover , werden de lichamen weggenomen en begraven op verzoek van hun edele vrienden en magen, en al 't goed dat zij gezamenlijk gestolen en geroofd hadden, werd eerlijk gerestitueerd, zoals het hoorde.”

Bron: DESPARS Nicolaes, *Cronijcke van den Lande en Graefscepe van Vlaanderen*, p. 250-254.

Victor Deceuninck
Mariastraat 7
8000 Brugge.

ONZE WEGEN LEIDEN OP 2 SEPTEMBER 2007

NAAR... TORHOUT

Kon ons jaarlijkse uitstapje maar weinig leden bekoren, inhoudelijk was het nochtans een echte meevaller. Zowel het Museum Torhouts Aardewerk als het kasteel van Wijnendale vielen bij de deelnemers erg in de smaak.

Aan de ingang van het kasteel Ravenhof (geboortehuis van dichter dr. Eugène van Oye, lievelingsleerling van Guido Gezelle), wachtte ons de ervaren museumgids Noël Neyens op. Na de verwelkoming en een historische schets van het gebouw, gaf hij in het museum een bevattelijk overzicht van de verschillende soorten van aardewerk. De theorie illustreerde hij telkens met de stukken Torhouts aardewerk in de verschillende kamers van het huis. De kunstvorm kan bogen op een traditie sinds de 15^e eeuw onder de heren Van Kleef. De zuiver ambachtelijke productie werd ononderbroken voortgezet tot in 1939. Vooral de ateliers Willemyns en Maes deden het Torhoutse aardewerk schitteren tot ver buiten de Torhoutse grenzen. Van kortstondige duur en weinig vernieuwend waren de activiteiten van het atelier Embrechts-Genouw (1924-1929).

Wij hadden geluk. Als toemaatje kregen wij als allerlaatsten de gelegenheidstentoonstelling Laigneil figuratief te zien.

Dat het Museum Torhouts Aardewerk er alles aan doet om het de liefhebbers naar de zin te maken, bewijst z'n programma 2007 met bekende namen als Rogier Vandeweghe, Achiël Pauwels, Pieter Laigneil en een groepstentoonstelling van vier internationaal bekende keramiekers.

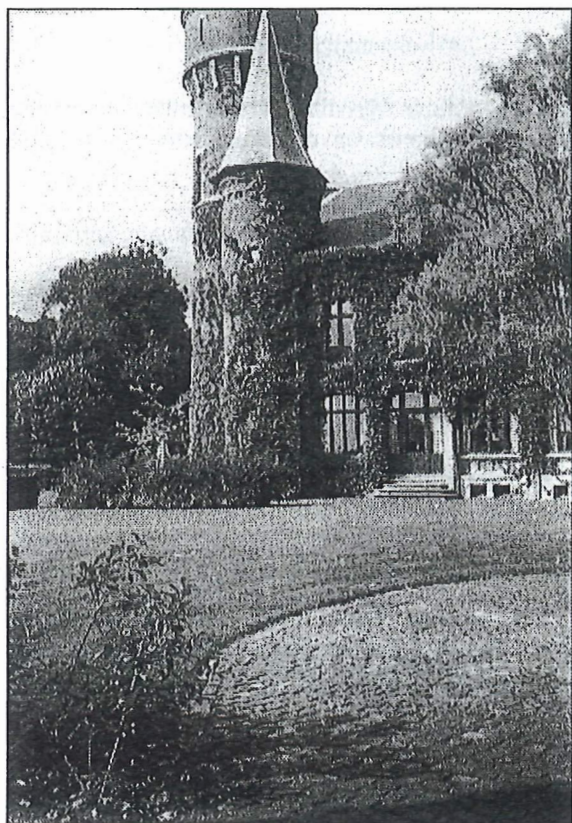
Het kasteel van Wijnendale voorstellen lijkt mij overbodig. Het pas gerestaureerde en nog bewoonde slot omvat een vleugel met een vernieuwd en eigentijds ingericht museum. Wij startten onze historische kennismaking met de huidige bewoners (de familie Mathieu de Wynendaele) van het kasteel en eindigden met Robrecht de Fries, bouwer van het slot in de elfde eeuw. Ook aan de grote gebeurtenissen (bezettingen, beroemde bezoekers...)

werd door de vlotte gids ruim aandacht besteed. Er werd vooral goed geluisterd in de zaal van Leopold III en zijn regering in de meidagen van 1940.

Na een exclusieve wandeling omheen het kasteel werd het bezoek besloten met een babbel en een pint in een naburige herberg. Torhout, altijd even boeiend!

B.D.

INHOUD 28STE JAARGANG (2007)

		P.
Cappon Géry	- Een beeld van Aartrijke op het einde van de Hollandse tijd	54
Deceuninck Victor	- Toen stemmen nog een eer was... Het gemeentelijk stemrecht in de 19 ^{de} eeuw	24
	- Boudewijn Hapken	152
Denolf Noël	- Op kroegentocht in de Zedelgemse dorpskom.....	66
Denys Bertrand	- Alfons Mervillie, een Aartrijsk onderpastoor, in dienst van muziek en letteren (1856-1942)	83
	- Op de boekenplank: Roestraete Johan: " <i>Je stamboom stap voor stap</i> "	39
	- Onze wegen leidden op 2 september 2007 naar... Torhout.....	157
Everaert Danny	- Livine Monstré uit Loppem en de moorden van Lichtervelde (1777).....	3
Kempinck André	- August en Edmond Boudt, gestorven voor het Vaderland.....	43
Meulebrouck Ludo	- De Koninklijke School voor Onderofficieren nr 2 te Zedelgem (deel 2).....	143
Vandenbussche Paul	- David Maertens, een Aartrijkenaar om trots op te zijn.....	124

